

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริม
สุขภาพระดับเพชรในโรงเรียน
เทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี)
จังหวัดนครพนม

● วนิดา นิธมาณการย์

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ในโรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม

วนิดา นิรมานการย์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ประเมินความเหมาะสมหรือเพียงพอและคุณค่าด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรในโรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม 2. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ในโรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บุคลากรในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนมจำนวน 203 คนซึ่งได้มาด้วยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 3 ชนิดคือ แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนมโดยรวมมีความเหมาะสม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านผลกระทบของการดำเนินงาน ด้านผลผลิตของการดำเนินงาน และด้านปัจจัยนำเข้า ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านบุคลากร ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ ด้านกระบวนการดำเนินงานพบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และการดำเนินงานสุขภาพของนักเรียนแกนนำ ด้านผลผลิตของการดำเนินงานพบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ โครงการแก้ไขปัญหาในโรงเรียน ภาวะสุขภาพของนักเรียน และงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านผลกระทบของการดำเนินงานพบว่า มีความเหมาะสมทุกข้อ เรียงตามลำดับคือ ผลการดำเนินงานโครงการมีประโยชน์ สมควรดำเนินโครงการต่อไป มีอุปสรรคในโรงเรียนหรือชุมชนน้อยลง ผู้ปกครอง/ชุมชนทราบผลการดำเนินการและให้การสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน และสุขภาพอนามัยของบุคลากรในโรงเรียนดีขึ้น ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร พบว่า ผู้ปกครองและนักเรียนร้อยละ 97.22 มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการ ผลการสังเกตการดำเนินงานสุขภาพของนักเรียนพบว่า นักเรียนร้อยละ 97.22 จัดตั้งชมรมเด็กไทยทำได้ 2. โครงการโรงเรียน

¹ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม

ส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม ไม่มีด้านที่ต้งหาแนวทางพัฒนาเพราะทุกด้านมีความเหมาะสม

Abstract

The objectives of this study were: (1) to assess appropriateness or sufficiency and value concerning input, process, output and impact of doing a school project on promoting health at diamond level in Municipality School 4 (the Rattanakosin Bicentennial), Changwat Nakhon Phanom, (2) to propose a way to develop quality of doing a school project on promoting health at diamond level in Municipality School 4 (the Rattanakosin Bicentennial), Changwat Nakhon Phanom. A sample selected by multi-stage random sampling for this study was school personnel, school committee members, public health officers, parents (guardians), and grades five-to-six primary students enrolled in academic year 2010 at Municipality School 4 (the Rattanakosin Bicentennial), Changwat Nakhon Phanom, totaling 203 people in all. A questionnaire, an observation form, and an interview guide were used as tools for collecting data. Statistics used to analyze data were percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed as follows:

1. The result of assessing a school project as a whole on promoting health at diamond level in Municipality School 4 (the Rattanakosin Bicentennial), Changwat Nakhon Phanom was found appropriate. As each aspect was considered, all of them were found appropriate as arranged from higher to lower means respectively, namely process, impact, output, and input. The results of assessing input were found appropriate in every aspect as arranged from higher to lower means respectively, namely personnel, school policy, management, materials, and budget. The results of assessing process were found appropriate in every aspect as arranged from higher to lower means respectively, namely operating a health promoting school, and operating health work of leader of the students. The results of assessing output were found appropriate in every aspect as arranged from higher to lower means respectively: namely project on solving a school problem, state of students' health, and work based on the policy of the Ministry of Education. The results of assessing impact were found appropriate for every item as arranged from higher to lower means respectively: namely the result of the project was found beneficial and the project deserved its continuation; accidents in the school or community were decreased; the parents/community were informed of the operating results and they supported the school health promoting activities; and health among school personnel was found better. The satisfaction of parents (guardians) with doing a school project on

promoting health at diamond level showed that 87.57 % were satisfied with the project. The result of observing students' health operation showed that 87.50 % of them did things concerning health.

2. The school project on promoting health at Municipality School 4 (the Rattanakosin Bicentennial), Changwat Nakhon Phanom has no aspect to find a way to develop, because all the aspects are already appropriate.

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ชี้ให้เห็นความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรมและมีความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาค้นคว้ามุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ต้งาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 1-2)

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Health Promoting School) เป็นแนวคิดหนึ่งในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพที่เกิดจากข้อเสนอแนะของคณะผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพและสุขศึกษา ขององค์การอนามัยโลก ที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนเพื่อตอบสนองต่อการป้องกันปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชนและต้องการพัฒนาสุขภาพอนามัยของเด็กควบคู่ไปกับการศึกษา โดยในปี พ.ศ. 2540 องค์การอนามัยโลกภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEARO) ได้ร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการจัดประชุมเรื่อง Intercountry Consultation on Health Promoting School เมื่อต้นเดือนธันวาคม 2540 ณ กรุงเทพมหานคร ที่ประชุมได้เสนอแนวคิด หลักการและแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ทุกประเทศที่เข้าร่วมประชุมเห็นด้วยในแนวทางที่เสนอ พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ การสร้างเครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรร่วมกัน (กรมอนามัย. 2543 : 9) ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพว่า เป็นโรงเรียนที่มีขีดความสามารถแข็งแกร่งมั่นคง เป็นสถานที่ที่มีสุขภาพอนามัยที่ดีเพื่อการอาศัย ศึกษาและทำงาน (“WHO” 1998 ; อ้างถึงใน กรมอนามัย. 2547 : 8) นอกจากนี้สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้ให้ความหมายของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ไว้ว่า “โรงเรียนที่มีความร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการมีสุขภาพที่ดีของทุกคนในโรงเรียน” (กรมอนามัย. 2547 : 8) การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจะต้องครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ 10 ประการ คือ นโยบายของโรงเรียน การบริหารจัดการในโรงเรียน โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่

เอื้อต่อสุขภาพ บริการอนามัยในโรงเรียน สุขศึกษาในโรงเรียน โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย การออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม และการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นและศูนย์กลางในการพัฒนาสุขภาพควบคู่ไปกับการศึกษา (กรมอนามัย. 2542 : 12) การพัฒนาสุขภาพนักเรียนตามแนวทางของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ภายใต้แนวคิด การมีส่วนร่วมของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้โรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นและศูนย์กลางของการพัฒนาสุขภาพในชุมชน เป็นกลยุทธ์ที่กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมดำเนินการกับฝ่ายการศึกษามาตั้งแต่ปี 2541 ก่อให้เกิดผลเป็นที่น่าพอใจ โดยมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการและสามารถพัฒนากิจกรรมด้านสุขภาพ จนผ่านการประเมินรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพิ่มขึ้นทุกปีติดต่อกันเป็นลำดับ สำหรับเกณฑ์ประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่ใช้ในช่วงที่ผ่านมาเป็นเกณฑ์ที่ประกอบด้วยตัวชี้วัดภายใต้องค์ประกอบ 10 ประการ ซึ่งส่วนใหญ่เน้นด้านกระบวนการของกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเพื่อเป็นทิศทางแก่โรงเรียน แต่ยังมีได้ให้ความสำคัญกับการวัดผลลัพธ์ทางสุขภาพมากนัก ดังนั้นเมื่อการพัฒนางานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพดำเนินมาจนมีโรงเรียนบรรลุเกณฑ์ค่อนข้างสูงดังกล่าว ในปี 2551 กรมอนามัยจึงเห็นสมควรที่จะยกระดับการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพขึ้นสู่อีกระดับหนึ่ง เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ให้มีตัวชี้วัดที่เน้นการวัดผลทางสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน และผลการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (ศุนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี. 2553 : บทนำ)

โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม เปิดสอนระดับปฐมวัยถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ในปี 2551 โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) ได้สมัครเข้าร่วมในโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรต้นแบบของจังหวัดนครพนม แต่ยั้งขาดการประเมินผลการดำเนินงาน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ในโรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ IPOO ตามวิธีประเมินเชิงระบบ เพื่อเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและยังได้ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงโครงการให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินความเหมาะสมหรือเพียงพอและคุณค่าด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตและด้านผลกระทบของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรในโรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม และเพื่อเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ในโรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรในโรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนมเป็นการวิจัยเชิงประเมิน โดยมีรายละเอียดการประเมิน ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม จำนวน 430 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม จำนวน 203 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้อย่างง่าย Krejcie และ Morgan และใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ประกอบด้วย

2.1 บุคลากรในโรงเรียน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 38 คน

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษา ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายในสัดส่วนร้อยละ 65 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 คน

2.3 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 5 คน

2.4 ผู้ปกครองนักเรียน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายในสัดส่วนร้อยละ 40 จำนวน 72 คน

2.5 นักเรียน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายในสัดส่วนร้อยละ 40 จำนวน 72 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มี 3 ชนิด คือ

1. แบบสอบถามการวิจัย เรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า

ตอนที่ 3 การประเมินด้านกระบวนการดำเนินงาน

ตอนที่ 4 การประเมินด้านผลผลิต

ตอนที่ 5 การประเมินด้านผลกระทบ

2. แบบสังเกต จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม

3. แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียนที่มีต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกณฑ์การตัดสินความเหมาะสม คือ ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับหรือน้อยกว่า 1.00

แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์โดยการนับความถี่และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม โดยรวมมีความเหมาะสม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านผลกระทบของการดำเนินงาน ด้านผลผลิตของการดำเนินงาน และด้านปัจจัยนำเข้า

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลโดยละเอียดเป็นดังนี้

1.1 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านบุคลากร ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ

1.2 ด้านกระบวนการดำเนินงาน พบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และการดำเนินงานสุขภาพของนักเรียนแกนนำ

1.3 ด้านผลผลิตของการดำเนินงาน พบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ โครงการแก้ไขปัญหาในโรงเรียน ภาวะสุขภาพของนักเรียน และงานสอดคล้องที่เกี่ยวกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

1.4 ด้านผลกระทบของการดำเนินงาน พบว่า มีความเหมาะสมทุกข้อ เรียงตามลำดับคือ ผลการดำเนินงานโครงการมีประโยชน์ สมควรดำเนินโครงการต่อไป มีอุบัติเหตุในโรงเรียนหรือชุมชนน้อยลง ผู้ปกครอง/ชุมชนทราบผลการดำเนินการและให้การสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน และสุขภาพอนามัยของบุคลากรในโรงเรียนดีขึ้น

1.5 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร พบว่า ผู้ปกครองและนักเรียนร้อยละ 97.22 มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการ

1.6 การสังเกตการดำเนินงานสุขภาพของนักเรียน พบว่า นักเรียนร้อยละ 97.22 จัดตั้งชมรมเด็กไทยทำได้ จัดกิจกรรม อย. น้อย จัดกิจกรรมสุหน่าใช้ ข้อที่ปฏิบัติได้น้อยที่สุดคือ สมาชิกแกนนำมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ 77.78)

2. โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนม ไม่มีด้านที่ต้องหาแนวทางพัฒนาเนื่องจากทุกด้านมีค่าเฉลี่ยระดับเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดั่งเพชร โรงเรียนเทศบาล 4 (รัตนโกสินทร์ 200 ปี) จังหวัดนครพนมโดยรวมพบว่ามีความเหมาะสม ด้านที่มีความเหมาะสมสูงสุดคือ ด้านกระบวนการดำเนินงาน รองลงมาคือ ด้านผลกระทบของการดำเนินงาน ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1.1 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการอย่างเพียงพอและเหมาะสม ครูและนักเรียนเป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน คณะกรรมการและบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในการส่งเสริมสุขภาพนักเรียน มีการประชุม อบรมให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษาโดยตระหนักถึงการพัฒนานักเรียนในทุกด้าน คือ ให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข การมีสุขภาพดีจะส่งผลให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาในทุกด้านเพราะร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ ด้านงบประมาณ โรงเรียนใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการอย่างคุ้มค่า มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นเพื่อประโยชน์ในการดำเนินโครงการ ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับประภาเพ็ญ สุวรรณและคณะ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อวางแผนงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนของประเทศไทย พบว่า บุคลากรผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนทั้งระดับปฏิบัติและระดับผู้บริหาร/นิเทศงานให้ความสำคัญต่อเป้าหมายของการพัฒนาสุขภาพของเด็กและเยาวชนในระดับสูง และงานวิจัยของกรรณิกา ประพันธ์ (2544 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรีโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย

1.2 ด้านกระบวนการดำเนินงาน พบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนผ่านการประเมินรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดั่งเพชร มีการดำเนินงานสุขภาพของนักเรียนแกนนำ เช่น มีการจัดตั้งชมรมเด็กไทยทำได้ มีการจัดกิจกรรม อย. น้อย มีการจัดกิจกรรมสุขาน่าใช้ มีการจัดกิจกรรมฟันดี มีโครงการสุขภาพของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จชัดเจนในการลดปัญหาสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและ/หรือชุมชน มีชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิต นักเรียนทุกคนมีการออกกำลังกายสม่ำเสมอทุกวัน มีการบริการด้านการปฐมพยาบาลที่ดี และมีการรณรงค์ป้องกันและต่อต้านยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับงนุช มีความ (2544 : 85-86) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินการส่งเสริมสุขภาพโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 6 จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านกระบวนการซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดการโครงการ กิจกรรมในการดำเนินโครงการ บุคลากรเห็นด้วยในระดับปานกลาง แต่ไม่สอดคล้องกับบันทึก ทานะพันธ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในภาพรวมบุคลากรประเภทผู้บริหาร ครูอนามัย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูประจำชั้นและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำโรงเรียน

นักเรียนและกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบ คือ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติ บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจแนวทางปฏิบัติ และขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวางแผนร่วมกับชุมชน และงานวิจัยของวรารณ ศิริลักษณ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีสภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนด้านการจัดบริการสุขภาพอยู่ในระดับสูง รองลงมาคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

1.3 ด้านผลผลิตของการดำเนินงานพบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนมีน้ำหนักตามเกณฑ์ ส่วนสูง (W/H) เกินเกณฑ์ (ภาวะเริ่มอ้วนและอ้วน) ไม่เกินร้อยละ 7 นักเรียนมีส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ (H/A) ต่ำกว่าเกณฑ์ (ค่อนข้างเตี้ยและเตี้ย) ไม่เกินร้อยละ 5 นักเรียนไม่มีฟันผุและฟันผุที่ถูกถอน นักเรียนประถมศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ 45 มีสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับสุขภาพอยู่ในเกณฑ์ดีร้อยละ 80 ขึ้นไป นักเรียนมีสุขภาพจิตดีร้อยละ 80 ขึ้นไป มีโครงการแก้ไขปัญหาสุขภาพที่มีความซุกซนหรือเป็นอันตรายในเด็กวัยเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสุนันท์ ศรีวิรัตน์ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดสงขลา พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดเกือบทุกกิจกรรม มีเพียง 3 กิจกรรมที่โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติคือ การแสดงความก้าวหน้าในการดำเนินงานให้สาธารณชนทราบ การประชาสัมพันธ์นโยบายส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนให้สาธารณชนทราบหรือเห็นอย่างเด่นชัดและการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานคือ แรงจูงใจและการมีส่วนร่วม โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกและปัจจัยทั้งสองสามารถร่วมทำนายการดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้และการมีส่วนร่วมเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด และสอดคล้องกับวรารณ ศิริลักษณ์ (2546 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า อนามัยโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยมีด้านการจัดบริการสุขภาพอยู่ในระดับสูง ในขณะที่ด้านสุขศึกษาในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสาเหตุเนื่องจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขไม่ได้ออกมาแนะนำหรือให้ความรู้ด้านสุขศึกษาในโรงเรียนบ่อยครั้ง เพียงปีละ 1-2 ครั้ง ทั้งที่ควรจะเป็นเดือนละครั้ง และครูขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคใหม่ ๆ ซึ่งมีมากขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน

1.4 ด้านผลกระทบของการดำเนินงาน พบว่า มีความเหมาะสมทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขาดเรียนของนักเรียนลดลง นักเรียนและบุคลากรมีความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค การป้องกันอุบัติเหตุและสิ่งเสพติดและมีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

2. ผู้ปกครองและนักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.22) มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร เพราะทำให้มีสุขภาพแข็งแรง ทั้งนี้จะเนื่องจากโรงเรียนมีการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ มีการจัดเนื้อหาวิชาที่เรียนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน เนื้อหามีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน นักเรียนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและชุมชน มี

การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน รองลงมา คือ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากจากการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี โรงเรียนมีสิ่งแวดล้อมที่สะอาดสวยงามและมีมาตรการควบคุมการเกิดอุบัติเหตุ โรงเรียนจัดแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันพัฒนาสิ่งแวดล้อม สำหรับข้อที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ นักเรียนที่มีปัญหาพอใจในการช่วยเหลือและส่งต่อที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการประสานงานระหว่างหน่วยงานสาธารณสุข เทศบาล และโรงพยาบาล ไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นระบบ ไม่ชัดเจนและล่าช้า

3. นักเรียน (ร้อยละ 97.22) มีการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ เช่น มีการจัดตั้งชมรมเด็กไทยทำได้ มีการจัดกิจกรรม อย. น้อย มีการจัดกิจกรรมสุกาน้ำใช้ นักเรียนมีโครงการสุขภาพของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ชัดเจนในการลดปัญหาสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและ/หรือชุมชน นักเรียนมีการจัดกิจกรรมฟันดี นักเรียนแกนนำออกกำลังกายทุกวัน ๆ ละ 15 นาทีหน้าเสาธง นักเรียนแกนนำช่วยงานของโรงเรียนด้านสุขภาพ นักเรียนแกนนำปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถแนะนำเพื่อน ๆ และน้อง ๆ ได้ นักเรียนแกนนำให้ความรู้ เสียงตามสายด้านสุขภาพช่วงพักกลางวัน สมาชิกแกนนำมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบที่มีต่อโครงการ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยภายใน – ปัจจัยภายนอก แล้วนำผลการวิเคราะห์มาจัดทำเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โครงการ/แผนงาน

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนควรนิเทศกำกับดูแลเป็นพิเศษในเรื่องสุขภาพนักเรียน เพราะถ้านักเรียนมีสุขภาพดีผลการเรียนก็ย่อมดีไปด้วย

1.3 คณะผู้บริหารเทศบาลเมืองนครพนมควรจ้างพนักงานที่มีความรู้ด้านสุขภาพอนามัยประจำโรงเรียนเพื่อดูแลโครงการนี้โดยเฉพาะ และควรตั้งงบประมาณในเทศบัญญัติรายจ่ายแต่ละปีเพิ่มขึ้นจากเดิม โดยเฉพาะค่ายาสามัญประจำบ้านที่จำเป็นต้องใช้ในโรงเรียน เวชภัณฑ์ ครุภัณฑ์ประจำห้องพยาบาล

1.4 โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้ประชาชน ผู้ปกครอง ฯลฯ ได้ทราบผ่านสื่อโฆษณาและใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพอนามัยของบุตรหลานและมีความเข้าใจโครงการมากยิ่งขึ้น

1.5 คณะครูต้องฝึกทักษะอนามัยส่วนบุคคลด้านสุขนิสัยในการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การรักษาความสะอาดของร่างกาย การพักผ่อนที่เพียงพอกับวัย ตลอดจนการปฏิบัติสุขบัญญัติ 10 ประการให้เป็นนิสัยเพื่อเป็นแบบอย่างในการดูแลรักษาสุขภาพที่ถูกต้องแก่นักเรียนซึ่งจะส่งผลให้ประหยัดรายจ่ายของรัฐบาลในการดูแลรักษาประชาชน เมื่อประชาชนในชาติมีคุณภาพชีวิตที่ดี ประเทศชาติก็เจริญทุกด้านอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในเชิงคุณภาพ ทั้งโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดเทศบาลและสังกัดอื่น เช่น สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสังกัดคณะกรรมการการศึกษาระดับเอกชน เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นเครือข่ายในการร่วมระดมความคิดเห็นด้านการบริหารจัดการ ซึ่งจะทำให้โรงเรียนทุกสังกัดสามารถนำผลการศึกษาไปใช้พัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยที่ควรปรับปรุงแก้ไข และหารูปแบบการบริหารจัดการด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินงานและด้านผลผลิตของการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา ประพันธ์. (2544). ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไข 2545). กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- _____. (2543). คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2547). คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสำหรับโรงเรียน (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- นงนุช มิควาฬ. (2544). การประเมินการส่งเสริมสุขภาพตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เขต 6 จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บันเทิง ทานะพันธ์. (2545). การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. 15 กันยายน 2554. จาก www.Moph/amamai.go.th
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และคณะ. (2538). การศึกษาสถานการณ์ด้านการส่งเสริมสุขภาพในประเทศไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรารณ ศิริลักษณ์. (2546). สภาพการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

สุนันท์ ศรีวิรัตน์. (2545). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดสงขลา.

วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี. (2553). คู่มือก้าวสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดั่งเพชร. อุบลราชธานี: ศูนย์
อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี.